

ПОСЛЕДНИ ПРОМЕНИ В ОСИГУРИТЕЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Аспасия Петкова

Експерт по социално и здравно осигуряване

Ключови думи:	Резюме
<p>Осигурителни вноски, осигурителен доход</p> <p>Осигурителни права и задължения</p> <p>Парични обезщетения и помощи</p> <p>Пенсия</p>	<p><i>Разгледани са промените в Кодекса за социално осигуряване, новата Наредба за паричните обезщетения и помощите от държавното обществено осигуряване, в сила от 01.01.2015 г., новата Наредба за реда за избор на осигуряване, внасяне и разпределяне на задължителните осигурителни вноски, вноските за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ и за обмен на информация, която е в сила от 04.09.2015 г., промените в Наредбата за общественото осигуряване на самоосигуряващите се лица, българските граждани на работа в чужбина и морските лица относно отпадането на осигурителните книжки от 01.07.2015 г. за някои категории лица. Разгледани са и промените в Закона за здравното осигуряване, в сила от 01.01.2016 г., и промените в ДОПК.</i></p>

В ДВ, бр. 54 от 17.07.2015 г. и бр. 61 от 11.08.2015 г. са направени съществени промени в **Кодекса за социално осигуряване (КСО)**.

1. Уредено е социалното осигуряване на лицата, полагащи труд при условията на чл. 114а от Кодекса на труда (КТ). С новата ал. 10 на чл. 4 лицата по чл. 114а от КТ подлежат на осигуряване за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт и за трудова злополука и професионална болест. Това е единствената категория лица, назначени по трудово правоотношение, които не се осигуряват за всички социални рискове. Осигурителните вноски за държавното обществено осигуряване и за здравното осигуряване се внасят авансово, преди започване на задълженията по договорите, върху не по-малко от минималния месечен размер на осигурителния доход по чл. 6, ал. 2, т. 3 от КСО. Вноските се разпределят между работодателя и работника, внасят се авансово и се удържа дължимата от лицето част при изплащане на дневната надница. Лицата, които са полагали труд по чл. 114а от КТ, уведомяват дирекция „Бюро по труда“ и декларират размера на полученото възнаграждение до 5-о число на месеца, следващ месеца, през който е положен трудът, и продължават да получават обезщетенията си като безработни.

Лицата по чл. 114а от КТ имат право на паричните обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука и професионална болест от НОИ за срока на неработоспособността, но за не повече от 90 календарни дни.

Възнаграждението на лицата, получено за труд, положен на основание чл. 114а от КТ, се счита за осигурителен доход за пенсия, съгласно промяната в чл. 70а, ал. 1 от КСО, но не се счита за трудов стаж съгласно КТ.

2. Регламентиран е в чл. 2, ал. 2, т. 3 нов фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“. Това са военнослужещите по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, държавните служители – по Закона за Министерството на вътрешните работи и Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража, и следователите.

Създадена е нова ал. 6 в чл. 2, съгласно която учителите се осигуряват за старост и в Учителски пенсионен фонд с отделна осигурителна вноска.

3. Нова категория осигурени лица са добавени в чл. 4, ал. 1, т. 4 към лицата, които подлежат на задължително осигуряване за всички рискове. Това са резервистите на активна служба по Закона за резерва на въоръжените сили на Република България.

4. От 15.08.2015 г. са в сила промените в чл. 4а, ал. 3, с които са създадени две нови алинеи, ал. 6 и ал. 7, които уреждат осигуряването на морските лица, направили избор по чл. 4б и чл. 4в от КСО. Определен е размерът на осигурителната вноска, както следва:

- за морските лица, направили избора по чл. 4б, ал. 1, увеличената осигурителна вноска във фонд „Пенсии“ е с размера на вноската по чл. 157, ал. 1, т. 1 (5 на сто за 2015 г.);
- за морските лица, направили избора по чл. 4в, ал. 1, увеличената осигурителна вноска във фонд „Пенсии“ е със съответния размер на вноската по чл. 157, ал. 1, т. 2 (за професионален фонд – 12 на сто за лицата, работещи при условията на I категория труд и 7 на сто – за лицата, работещи при условията на II категория труд).

5. От 15.08.2015 г. е изменен чл. 4б с ново заглавие „Избор за промяна на осигуряване от допълнително задължително пенсионно осигуряване в универсален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“ и във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“.

Съгласно ал. 1 осигурените в универсален пенсионен фонд лица имат право да изберат да променят осигуряването си от универсален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“, съответно във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“, с увеличена осигурителна вноска в размера на осигурителната вноска за универсален пенсионен фонд не по-късно от 5 години преди възрастта по чл. 68, ал. 1 и ако не им е отпусната пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Тези лица могат да упражнят правото си на избор след изтичане на една година от избора по новия чл. 124а със заглавие „Избор за възобновяване осигуряването на лицата по чл. 4б, ал. 1 в универсален пенсионен фонд“.

Осигуряването на лицата възниква от първо число на месеца, следващ месеца на избора.

6. Създаден е нов чл. 4в със заглавие „Избор за промяна на осигуряване от допълнително задължително пенсионно осигуряване в професионален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“.

Съгласно ал. 1 осигурените в професионален пенсионен фонд лица имат право еднократно да променят осигуряването си от професионален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“ с увеличена осигурителна вноска в размера на осигурителните вноски по чл. 157, ал. 1, т. 2 (12 на сто – за лицата, работещи при условията на I категория труд и 7 на сто – за лицата, работещи при условията на II категория труд), ако не им е отпусната пенсия за осигурителен стаж и възраст или професионална пенсия за ранно пенсиониране.

Изборът на осигуряване по чл. 4б и чл. 4в, редът и начинът за събиране и разпределение на увеличената осигурителна вноска за лицата се уреждат с наредба.

7. В чл. 6 са промени размерите на осигурителните вноски.

Осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ се увеличава, както следва:

- а) от 1 януари 2017 г. – с 1 процентен пункт, от който 0,56 за сметка на осигурителя и 0,44 за сметка на осигуреното лице;
- б) от 1 януари 2018 г. – с 1 процентен пункт, от който 0,56 за сметка на осигурителя и 0,44 за сметка на осигуреното лице.

В сила от 15.08.2015 г. в чл. 6, ал. 3 се създават т. 10 и 11:

т. 10. за лицата по чл. 4б, ал. 1, които са избрали да променят осигуряването си от универсален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“, съответно във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“, увеличената осигурителна вноска във фонд „Пенсии“, съответно във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“, е с размера на вноската по чл. 157, ал. 1, т. 1 (5%); вноската се разпределя между осигурителя и осигуреното лице в размерите по чл. 157, ал. 3;

т. 11. за лицата по чл. 4в, ал. 1, които са избрали да променят осигуряването си от професионален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“, увеличената осигурителна вноска във фонд „Пенсии“ е с размера на вноската по чл. 157, ал. 1, т. 2 (12% или 7%).

В чл. 6 се създава се нова ал. 7, съгласно която осигурителната вноска за Учителския пенсионен фонд е в размер 4,3 на сто и е изцяло за сметка на осигурителя.

8. В сила от 15.08.2015 г. чл. 9, ал. 6 се изменя така: „За осигурителен стаж при пенсиониране се зачита времето, през което са полагани грижи за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ, от техните съпруг (съпруга), родител (осиновител) или един от родителите на майката или бащата на лицето с увреждане. Осигурителен стаж се зачита, при условие че за това време лицата не са били осигурени или не са получавали пенсия. При пенсиониране за периода, който се зачита за осигурителен стаж, се внасят осигурителни вноски в размера

за фонд „Пенсии“ върху минималната работна заплата към датата на отпускането на пенсия, които са за сметка на държавния бюджет.

9. С отмяната на чл. 9, ал. 8, 9 и 10 отпадат важни права, придобити от осигурените. Отменят се текстовете, с които се регламентираше зачитането за осигурителен стаж при пенсиониране, ако това е по-благоприятно за лицата, в съотношение 4 години за 5 години от трета категория времето, през което лицата са работили по трудов договор при пълно работно време и по допълнителен или втори трудов договор, упражнявали са трудова дейност като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски или в неперсонифицирани дружества или са упражнявали свободна професия и/или занаятчийска дейност.

10. Член 68 „Придобиване право на пенсия“ е променен, като промяната е в сила от 01.01.2016 г.

Съгласно ал. 1 право на пенсия за осигурителен стаж и възраст се придобива при навършване на възраст 60 години и 10 месеца от жените и 63 години и 10 месеца от мъжете и осигурителен стаж 35 години и 2 месеца за жените и 38 години и 2 месеца за мъжете. От 31 декември 2016 г. възрастта се увеличава от първия ден на всяка следваща календарна година, както следва:

1. до 31 декември 2029 г. възрастта за жените се увеличава с по 2 месеца за всяка календарна година, а от 1 януари 2030 г. – с по 3 месеца за всяка календарна година до достигане на 65-годишна възраст;
2. до 31 декември 2017 г. възрастта за мъжете се увеличава с 2 месеца, а от 1 януари 2018 г. – с по 1 месец за всяка календарна година до достигане на 65-годишна възраст.

Съгласно чл. 68, ал. 2 от 31 декември 2016 г. осигурителният стаж по ал. 1 се увеличава от първия ден на всяка следваща календарна година с по 2 месеца до достигане на осигурителен стаж 37 години за жените и 40 години за мъжете.

В случай че лицата нямат право на пенсия по ал. 1 и 2, до 31 декември 2016 г. те придобиват право на пенсия при навършване на възраст 65 години и 10 месеца за жените и мъжете и най-малко 15 години действителен осигурителен стаж. От 31 декември 2016 г. възрастта се увеличава от първия ден на всяка следваща календарна година с по 2 месеца до достигане на 67-годишна възраст (чл. 68, ал. 3 от КСО).

След 31 декември 2037 г. възрастта по ал. 1 се обвързва с нарастването на средната продължителност на живота.

11. Създава се чл. 68а: „Пенсия за осигурителен стаж и възраст в намален размер“. Лицата, които имат изискуемия осигурителен стаж по чл. 68, ал. 2, могат по тяхно желание да се пенсионира до една година по-рано от възрастта им по чл. 68, ал. 1. Пенсията се отпуска от датата на заявлението и се изплаща в намален размер пожизнено. Лицата, на които е отпусната такава пенсия, нямат право на пенсия по чл. 68, ал. 1, 2 и 3.

12. Съгласно измененията в чл. 69 военнослужещите придобиват право на пенсия при навършване на 52 години и 10 месеца и 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети действително изслужени като военнослужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и/или като

резервисти на активна служба по Закона за резерва на въоръжените сили на Република България.

Съществени промени в пенсионирането от 01.01.2016 г. са направени за държавните служители по Закона за Министерството на вътрешните работи, Закона за специалните разузнавателни средства и по Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража, държавните служители по чл. 11 от Закона за пощенските услуги, държавните служители, осъществяващи дейността по охрана на съдебната власт по чл. 391 от Закона за съдебната власт, следователите и младши следователите.

Променени са условията за пенсиониране от 01.01.2016 г. за държавните служители по Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“, служителите в Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ на Министерството на вътрешните работи, „водолазите“ в Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ на Министерството на вътрешните работи и много други.

В чл. 69а е уредено пенсионирането на балерини, балетисти и танцьори с осигурителен стаж в културни организации. Лицата, които имат осигурителен стаж 25 години на длъжност балерина, балетист или танцьор в културни организации, придобиват право на пенсия при навършване на възраст 42 години и 10 месеца.

Създават се чл. 69б и 69в: „Придобиване право на пенсия от лицата, работещи при условията на първа и втора категория труд“, като и при тях от 01.01.2016 г. има нови правила за пенсиониране.

С новосъздадения чл. 69в, в сила от 01.01.2016 г., се урежда придобиването на право на пенсия от учителите.

Учителите придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и възраст при навършване на възраст 57 години и 10 месеца от жените и 60 години и 10 месеца от мъжете и учителски осигурителен стаж 25 години и 8 месеца за жените и 30 години и 8 месеца за мъжете. От 31 декември 2016 г. възрастта се увеличава от първия ден на всяка следваща календарна година, както следва:

1. до 31 декември 2029 г. възрастта за жените се увеличава с по 2 месеца за всяка календарна година, а от 1 януари 2030 г. – с по 3 месеца за всяка календарна година до достигане на 62-годишна възраст;
2. до 31 декември 2017 г. възрастта за мъжете се увеличава с по 2 месеца за всяка календарна година, а от 1 януари 2018 г. – с по 1 месец за всяка календарна година до достигане на 62-годишна възраст.

В чл. 70 са направени изменения и допълнения, касаещи размера на пенсията.

Индивидуалният коефициент се изчислява от дохода на лицето, върху който са внесени осигурителни вноски за периода от три последователни години от последните 15 години осигурителен стаж до 1 януари 1997 г. по избор на лицето и от дохода за периода след тази дата до пенсионирането му. За пенсиите, отпуснати с начална дата след 31 декември 2018 г., индивидуалният коефициент се изчислява от осигурителния доход на лицето за осигурителния му

стаж след 31 декември 1996 г. до датата на отпускане на пенсията.

Този текст означава, че от 01.01.2019 г. няма да се изисква УП-2 за трите години преди 31.12.1996 г. при представяне в НОИ на документите за пенсиониране.

Още много промени са приети в условията за пенсиониране след 01.01.2016 г. Предстои промяна в подзаконовите нормативни документи.

От 15.08.2015 г. са в сила промените в Данъчно-осигурителния процесуален кодекс.

Съгласно чл. 128, ал. 3 искания за недължимо платени или събрани суми за допълнително задължително пенсионно осигуряване се разглеждат само до размера на наличните средства в индивидуалната партида на лицето в пенсионноосигурителното дружество или до размера на средствата в Държавния фонд за гарантиране устойчивостта на държавната пенсионна система. В останалите случаи отношенията се уреждат между пенсионноосигурителното дружество, осигурителя и осигуреното лице.

Съгласно чл. 179, ал. 2 и 3 НАП превежда вноските за допълнително задължително пенсионно осигуряване в срок до 30 дни от постъпването им от специализираната сметка по сметка на съответния пенсионен фонд, посочена от пенсионноосигурителното дружество, което го управлява. В същия срок по сметка на НОИ се превежда и увеличената осигурителна вноска за лицата по чл. 4б, ал. 1 и чл. 4в, ал. 1 от КСО.

От 01.01.2016 г. е в сила нова Наредба за паричните обезщетения и помощите от държавното обществено осигуряване (обн., ДВ, бр. 57 от 2015 г.).

Въвежда се нов ред и начин за представяне на документите за изплащане на паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване по електронен път.

С Наредбата са утвърдени нови образци на декларации, заявления-декларации и удостоверения за изплащане на паричните обезщетения и помощи от ДОО. До 2 удостоверения могат да се представят на хартиен или на електронен носител в съответните териториални поделения (ТП) на НОИ или по електронен път, до 10 удостоверения – на електронен носител в ТП на НОИ или по електронен път, а над 10 удостоверения – само по електронен път. Осигурителните каси ще представят удостоверенията само по електронен път.

Удостоверенията ще се представят по електронен път с квалифициран електронен подпис на осигурителя, самоосигуряващото се лице или на упълномощено от тях физическо или юридическо лице.

За представянето на електронен носител или по електронен път на данните от документите за изплащане на паричните обезщетения, съобразно утвърдените функционални изисквания, след 01.12.2015 г. ще може да се използва програмен

продукт, който ще бъде разпространен безплатно от НОИ, или друг програмен продукт, отговарящ на тези изисквания.

От 1 януари 2016 г. подаването на удостоверенията за изплащане на паричните обезщетения ще става в нови срокове. За осигурителите срокът е до 10-о число на месеца, следващ месеца, през който осигуреното лице е представило при тях документите, а за самоосигуряващите се лица – до 10-о число на месеца, следващ месеца, през който е издаден болничният лист, съответно до 10-о число на месеца, следващ месеца, от който се иска изплащане на обезщетението.

От 1 декември 2015 г. лицата, задължени да представят удостоверенията по електронен път, или упълномощените от тях лица могат да се регистрират като потребители на уеб услугите на НОИ. Регистрацията ще се извършва онлайн, чрез уеб-приложение, достъпно през интернет страницата на НОИ.

По стария ред ще се изплащат парични обезщетения, представени в осигурителите до 31 декември 2015 г., както и промяната на обстоятелствата, декларирани до края на 2015 г. пред осигурителите.

Нова Наредба за реда за избор на осигуряване, внасяне и разпределяне на задължителните осигурителни вноски, вноските за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ и за обмен на информация, която е в сила от 04.09.2015 г. (ДВ, бр. 68 от 04.09.2015 г.).

С Наредбата се уреждат редът за внасяне и разпределяне на задължителните осигурителни вноски за ДОО, НЗОК, Учителския пенсионен фонд, фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване и вноските за фонд „ГВРС“, както и лихвите по тях и други приходи в НАП.

Наредбата урежда и редът и начинът за избор за промяна на осигуряването от ДЗПО в пенсионен фонд във фонд „Пенсии“ на ДОО и обратно и разпределяне на увеличената осигурителна вноска за фонд „Пенсии“ на ДОО в размера на вноската за универсален пенсионен фонд за лицата, направили избор по чл. 4б, ал. 1 от КСО.

Уточнен е редът за прехвърляне от универсален пенсионен фонд на натрупаните средства по индивидуалните партии на лицата, направили избор по чл. 4б, ал. 1 от КСО, в Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система и обратно.

Осигурителните вноски с изключение на вноските за фонд „Пенсии“ на ДОО в размера на увеличената осигурителна вноска за универсален пенсионен фонд, съответно за професионален пенсионен фонд, осигурителните вноски за Учителския пенсионен фонд и вноските за фонд „ГВРС“ и лихвите по тях се внасят по банковата сметка на компетентната ТД на НАП за събиране на приходите за социалноосигурителните фондове към НОИ.

Съгласно чл. 3 задължителните осигурителни вноски и вноските за фонд „ГВРС“ се изчисляват, както следва:

1. от средствата за социални разходи, върху които се дължат осигурителни вноски за фонд „Пенсии“ на ДОО, и размерите на осигурителните вноски за този фонд – поотделно за сметка на осигурителя и на осигуреното лице;
2. от осигурителния доход, върху който се дължат осигурителни вноски за фонд „Пенсии“, фонд „Общо заболяване и майчинство“ и фонд „Безработица“ на ДОО без сумата за социални разходи, и размерите на осигурителните вноски за тези фондове – поотделно за сметка на осигурителя и на осигуреното лице;
3. от осигурителния доход, върху който се дължат осигурителни вноски за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ на ДОО, и размера на осигурителната вноска за този фонд (вноската е изцяло за сметка на работодателя);
4. от осигурителния доход, върху който се дължат осигурителни вноски за Учителския пенсионен фонд, и размера на осигурителната вноска за този фонд (вноската е изцяло за сметка на работодателя);
5. от осигурителния доход, в това число върху средствата за социални разходи, върху които се дължат осигурителни вноски за ДЗПО в универсален пенсионен фонд или осигурителни вноски за лицата, направили избор по чл. 4б, ал. 1 от КСО, в размера на осигурителната вноска за универсален пенсионен фонд и размерите им – поотделно за сметка на осигурителя и на осигуреното лице;
6. от осигурителния доход, върху който се дължат осигурителни вноски за ДЗПО или осигурителни вноски за лицата, направили избор по чл. 4в, ал. 1 от КСО, в размера на осигурителната вноска за професионален пенсионен фонд, в това число средствата за социални разходи, върху които се дължат осигурителни вноски за този фонд, и размерите на осигурителните вноски за същия фонд (вноската в професионален фонд е за сметка на работодателя);
7. от осигурителния доход, върху който се дължат осигурителни вноски за здравно осигуряване за периодите на временна неработоспособност, бременност и раждане и за периодите на отглеждане на дете по чл. 164, ал. 1 и 3 и осиновяване по чл. 164б, ал. 1 и 4 от Кодекса на труда, и съответната част от размера на осигурителната вноска за здравно осигуряване (за сметка на работодателя);
8. от осигурителния доход, върху който се дължат осигурителни вноски за здравно осигуряване, в това число средствата за социални разходи, върху които се дължат осигурителни вноски за здравно осигуряване, и размерите на осигурителните вноски за здравно осигуряване – поотделно за сметка на осигурителя и на осигуреното лице;
9. от осигурителния доход, върху който се дължат осигурителни вноски само за здравно осигуряване, и съответната част от размера на осигурителната вноска за здравно осигуряване;

10. от brutното трудово възнаграждение, върху което се дължат вноски за фонд „ГВРС“, и размера на вноската за този фонд.

Вноските се изчисляват до втория знак след десетичната запетая, за всяко осигурено лице поотделно, като закръгляването им се извършва по следния начин:

1. когато третата цифра след десетичната запетая е в интервала от 0 до 4, втората цифра след десетичната запетая остава непроменена;
2. когато третата цифра след десетичната запетая е в интервала от 5 до 9, се прибавя единица към втората цифра след десетичната запетая.

Регистрираните с 13-значен ЕИК по регистър БУЛСТАТ/ЕИК на търговеца клонове и подразделения вписват този ЕИК в платежните документи при внасяне на задължителните осигурителни вноски и на вноските за фонд „ГВРС“ по съответната сметка на компетентната ТД на НАП.

Осигурителите и самоосигуряващите се лица, с изключение на лицата по чл. 40, ал. 5 (безработните) от Закона за здравното осигуряване, които внасят задължителни осигурителни вноски, отнасящи се за периоди преди 1 януари 2005 г., подават заявление съгласно приложение № 1 преди внасянето на осигурителните вноски.

Осигурителите, самоосигуряващите се лица и лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО, когато имат повече от едно задължение за ДЗПО, на основание чл. 159, ал. 4 от КСО могат да заявят кое от тях погасяват до започването на принудителното им събиране, като подадат заявление съгласно приложение № 2.

Осигурените в универсален пенсионен фонд лица, които изберат да се осигуряват само във фонд „Пенсии“ на ДОО, подават заявление съгласно приложение № 3.

Дължимите вноски за фондовете за ДЗПО, включително увеличените осигурителни вноски за фонд „Пенсии“, в размера на вноската за универсален пенсионен фонд за лицата, направили избор по чл. 4б, ал. 1 от КСО, и увеличената осигурителна вноска в размера на осигурителната вноска за професионален пенсионен фонд за лицата, направили избор по чл. 4в, ал. 1 КСО, от бюджетните организации, без общините, се превеждат от сметките на централния бюджет по специализирана сметка на НАП за ДЗПО в БНБ.

Постъпилите по специализираната сметка за ДЗПО на НАП осигурителни вноски за универсален пенсионен фонд за лицата по чл. 4б, ал. 1 от КСО за периоди преди направения избор се прехвърлят в Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система в срок до 25-о число на месеца, следващ месеца на постъпването им.

Когато подадените данни за осигурените лица не съответстват на внесените осигурителни вноски по сметката за ДЗПО, преводите се извършват пропорционално на осигурителните вноски за лицата в размер, не по-голям от изчисления съгласно данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 от КСО.

Осигурителните вноски, които поради липсваща или погрешна информация в данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 от КСО или в банковите документи не са

разпределени в срока по чл. 159, ал. 6 от КСО, се влагат по левови депозитни сметки в БНБ на НАП.

Осигурените лица, родени след 31 декември 1959 г., които се осигуряват само във фонд „Пенсии“ на ДОО, възобновяват осигуряването си в универсален пенсионен фонд, като подадат индивидуално заявление до пенсионно-осигурително дружество, управляващо фонда, в който желаят да участват.

Към Наредбата са приложени образци за заявления.

Промените в Закона за здравното осигуряване, публикувани в ДВ, бр. 48, са в сила от 01.01.2016 г.

След 1 януари 2016 г. прекъснатите здравноосигурителни права на гражданите ще се възстановяват, при условие че се заплатят всички дължими здравноосигурителни вноски за последните 5 години (60 месеца), а не както е сега – три години. Това е промяната в чл. 109, ал. 1 от ЗЗО. Това означава, че до тази дата няма да се прекъсват здравноосигурителните права на лицата, които през последните 36 месеца не са внесли до 3 месечни осигурителни вноски. Когато невнесените здравноосигурителни вноски станат 4 на брой, тогава ще се прекъснат здравноосигурителните им права и ще трябва да заплащат медицинските услуги.

Така например, ако човек, който сам внася вноските си за здраве и е с прекъснати здравноосигурителни права (не е заплатил повече от три дължими месечни осигурителни вноски за период от 36 месеца) пожелае през август 2015 г. да ги възстанови, трябва да плати всички дължими осигурителни вноски за периода от 01.07.2012 г. – 30.06.2015 г. (36 месеца до началото на месеца, предхождащ месеца на оказаната медицинска помощ). В случай че той желае да възстанови здравноосигурителните си права през февруари 2016 г., ще трябва да плати вноските за периода от 01.01.2011 г. – 31.12.2015 г. (60 месеца до началото на месеца, предхождащ месеца на оказаната медицинска помощ).

Това се отнася за лицата, които сами за своя сметка внасят здравноосигурителните си вноски – самоосигуряващи се лица, безработни и други.

Когато задължението за внасяне на осигурителните вноски е на работодателя или на друго лице, невнасянето на осигурителни вноски не лишава осигуреното лице от осигурителни права.

До края на 2015 г. правата се възстановяват от датата на заплащане на всички дължими вноски за период от 36 месеца, а от началото на 2016 г. – за период от 60 месеца.

С промяната в чл. 40, ал. 4а се променя размерът на осигурителната вноска за лицата, които се осигуряват за сметка на държавния бюджет – лицата до 18-годишна възраст и след нея, ако учат редовно – до завършване на средно образование; студентите – редовно обучение във висши училища до навършване на 26-годишна възраст и докторантите на редовно обучение по държавна поръчка; чуждестранните студенти – редовно обучение, до навършване на 26-годишна възраст и докторантите на редовно обучение; получаващите месечни

социални помощи и целеви помощи за отопление; настанените в специализирани институции за социални услуги и приетите за обслужване в социални учебно-професионални центрове и центрове за временно настаняване, центрове за настаняване от семеен тип, преходни жилища, защитени жилища, наблюдавани жилища и кризисни центрове; задържаните под стража или лишените от свобода; лицата в производство за предоставяне на статут на бежанец или право на убежище; родителите, осиновителите или съпрузите, които полагат грижи за инвалиди със загубена работоспособност над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ; лицата, получаващи обезщетения по чл. 230 и 231 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Р. България – за периода на получаване на обезщетението.

Осигурителната вноска за тях се внася в размера, определен със Закона за бюджета на НЗОК за съответната година, върху 55 на сто от минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица от 1 януари 2016 г., като всяка следваща година се увеличава с 5 на сто до достигане на минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица.

Промени в Наредбата за общественото осигуряване на самоосигуряващите се лица, българските граждани на работа в чужбина и морските лица относно осигурителните книжки.

От 01.07.2015 г. чл. 7 от Наредбата се отменя и се прекратява издаването на осигурителни книжки на лицата, регистрирани като упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност, на упражняващите трудова дейност като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски дружества и физическите лица – членове на неперсонифицирани дружества, на регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители и на работниците или служителите, наети по трудов договор от осигурители, които не са еднолични търговци или юридически лица. Информация за осигурителния стаж и осигурителния доход във връзка с пенсионирането на тези лица ще се вземат от информационната система на НОИ на база данните за внесени дължими осигурителни вноски. На самоосигуряващите се лица, които са започнали дейност преди 01.07.2015 г., осигурителните книжки ще се заверяват за периода до 31.12.2015 г. Дубликати на осигурителни книжки и осигурителни книжки, които не са поискани за минало време, ще се издават и след 31.07.2015 г. Отпадане на осигурителните книжки няма да има за лицата по чл. 16, 17, 17а и чл. 17б, ал. 1 от Наредбата. Това са лицата, изпратени на работа в чужбина от български посредник, работещите в международни органи или организации със съгласието на компетентните български органи, съпруг/съпруга на дългосрочно командирован служител в дипломатическа служба за времето, през което е пребивавал в чужбина по време на задграничния му мандат и съпрузите/съпругите на лицата по чл. 4, ал. 3, т. 1 и 4 от КСО. За тях продължава удостоверяването на осигурителния стаж и доход в осигурителни книжки.

Библиографска справка:

Кодекс за социално осигуряване

Кодекс на труда

Наредба за общественото осигуряване на самоосигуряващите се лица, българските граждани на работа в чужбина и морските лица

Наредба за паричните обезщетения и помощите от държавното обществено осигуряване

Наредба за реда за избор на осигуряване, внасяне и разпределяне на задължителните осигурителни вноски, вноските за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ и за обмен на информация

RECENT CHANGES TO THE SOCIAL SECURITY LEGISLATION

Aspasiya Petkova

Social Security and Health Expert

Key words:	Summary
<p><i>Social-security contributions, contributory income</i></p> <p><i>Social security entitlements and obligations</i></p> <p><i>Cash benefits and allowances</i></p> <p><i>Pension</i></p>	<p><i>The paper discusses the changes to the Social Insurance Code, the new Ordinance on the Cash Benefits and Allowances from the State Social Security Fund, effective as of 1 January 2015, the new Ordinance on the Procedure for Selection of Social Security, Payment and Distribution of the Mandatory Social Security Contributions, the Contributions to the Guaranteed Receivables of Workers and Employees Fund as well as for the Exchange of Information, effective as of 4 September 2015, the changes to the Ordinance for the Mandatory State Social Security of Self-Employed Persons, Bulgarian Citizens Working Abroad and Mariners regarding cancellation of the Social Insurance Card requirement, effective as of 1 July 2015, for certain categories of persons. The article also discusses the changes to the Health Insurance Act, effective as of 1 January 2016, and the amendments to the Tax and Social Security Procedure Code.</i></p>